

Masarykova univerzita v Brně

Právnická fakulta

Dokumentární akreditiv

Seminární práce

Zpracoval: Peter Šveda
Bakalářský studijní program
Zadavatel: Mgr. Jiří Valdhans

Seminární skupina: I
obor Právo a podnikání
Datum odevzdání: 10.05.2005

Seznam kapitol

1. Úvod
2. Dokumentární akreditiv a jeho historie
3. Dokumentární akreditiv - definice
4. Otevření dokumentárního akreditivu bankou
5. Odeslání zboží a čerpání akreditivu
6. Druhy dokumentárních akreditivů
7. Závěr
8. Seznam použité literatury

1. Úvod

Vnější ekonomické vztahy a zahraniční obchod jsou v ekonomice velmi významným prvkem. Výměna zboží a služeb je každodenní součástí obchodních vztahů, přičemž jedním z nejdůležitějších prvků této činnosti je způsob finančního zajištění obchodních operací. K tomu slouží celá řada finančních nástrojů, které jsou dnes používány po celém světě. Akreditiv je pokládán za jeden z nejstarších platebních nástrojů, jenž se používá jak v zahraničním, tak i ve vnitřním obchodě. Řada zemí má dnes dokumentární akreditivy upraveny v příslušných zákonech (v ČR Zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník § 682 až 691), avšak při jejich úpravě se vycházelo z toho, že vztahy mezi zúčastněnými stranami se vyvíjeli v bankovní praxi dlouhodobě a jsou dány určitými zvyklostmi. Na základě standardní bankovní praxe Mezinárodní obchodní komora (ICC) v Paříži vydala již v roce 1933 sjednocující dokumenty *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditiv* a nedávno též *Pravidla pro mezinárodní stand-by akreditivy*, které jsou pravidelně revidovány. Ačkoliv tyto dokumenty nemají povahu právních norem, jsou však bankami všeobecně akceptovány. Své závaznosti mohou nabýt uvedením doložky, že „tento akreditiv podléhá Jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy, revize 1993, publikace ICC č. 500“

ICC průběžně dbá o standardizaci a funkčnost tohoto platebního systému i dalšími činnostmi. Pravidelná zasedání bankovní komise ICC se zabývají otázkami interpretace těchto pravidel v praxi. Je zřízen a zajišťován arbitrážní systém pro řešení sporů v oblasti dokumentárních akreditivů DOCDEX, ICC též zajišťuje vydavatelskou a školící činnost, certifikaci odbornosti v této oblasti apod.

Dokumentární akreditiv je velmi sofistikovaným bankovním instrumentem, jehož správné pochopení a používání je pro každého uživatele nezbytností. Ať už se jedná o exportéra, importéra či banku, je pro všechny zúčastněné strany správné používání či poskytování akreditivu velkým přínosem, na druhou stranu jejich podcenění či ignorace může vést (a zpravidla také vede) k velkým časovým i materiálním ztrátám.

2. Dokumentární akreditiv a jeho historie

Dokumentární akreditiv je jedním z nejstarších bankovních instrumentů vůbec. Jeho počátky sahají až do 15. až 16. století. Do podoby, jak jej známe dnes, se vyvinul v polovině 19. století v Anglii. Jeho rozvoj vděčí nebyvalému rozmachu zahraničního obchodu v 18. a 19.

století, kdy bylo nutné najít způsob, jak financovat dovoz zboží ze zaoceánských kolonií. V tomto období byla nadvláda britského impéria v zahraničním obchodě naprosto zřetelná a tak vývoj akreditivu určovaly především velké londýnské banky.

Principem akreditivu je poskytnout závazek ("Letter of Credit"), určený beneficiantovi - vývozci zboží, zaplatit hodnotu požadovaných dokumentů, které odpovídají všem podmínkám akreditivu (a které se vztahují ke zboží, kupované dovozcem - příkazcem akreditivu). Banka vystavující akreditiv tudíž poskytuje jakýsi druh úvěru příkazci (dovozci zboží) tím, že mu svým písemným závazkem (ve prospěch vývozce) umožní toto zboží získat a uhradit kupní cenu. Dovozce tak nemusí platit dříve, než zboží obdrží, ale de facto proti dokumentům, které toto zboží představují (proti zboží). Následně dovozce hradí hodnotu dokumentů a příslušné poplatky vystavující bance.

Banka vystavením akreditivu na sebe bere riziko, že bude muset zaplatit za dokumenty předepsané akreditivem, ale dovozce - příkazce akreditivu jí nebude schopen tyto částky uhradit. Banka se musí pochopitelně proti tomuto riziku zajistit. Banky se zajišťovaly především zástavním právem ke zboží, ke kterému se akreditivní dokumenty vztahují. Pro banku bylo životně důležité, aby měla v případě nezaplacení ze strany dovozce (příkazce akreditivu) ke zboží přístup, aby jej mohla prodat například ve veřejné aukci a z výtěžku uhradit své pohledávky za dovozcem.

Rozvoj akreditivu byl podmíněn existencí způsobu, jak bance zajistit přístup ke zboží - vynutil si vznik tzv. námořního konosamentu ("Bill of Lading"). Námořní konosament je cenný papír používaný v námořní dopravě, vystavuje jej dopravce (nebo jím zmocněná osoba). Představuje doklad o uzavření přepravní smlouvy, doklad o převzetí zboží k přepravě a též dispoziční právo ke zboží uvedenému v konosamentu. Konosament převzal principy převoditelnosti ze směnečného práva, toto dispoziční právo ke zboží je převoditelné pouhým rubopisem a předáním jiné příslušné osobě (je-li vystavený na řad). Konosament tedy zabezpečuje bance požadovaný přístup ke zboží, konosament je buď vystaven na řad banky, nebo převeden na řad banky rubopisem nebo opatřen nevyplněným rubopisem. Dříve se též používaly konosamenty vystavené na doručitele, kdy dispoziční právo ke zboží přechází na nového majitele pouhým předáním konosamentu.

Pro úplnost nutno dodat, že rozmach akreditivu byl podmíněn i rozvojem pojistného trhu. Nejrozvinutější pojistný trh se vytvořil v Londýně, tzv. pojistných upisovatelů Lloyds. I pojistka převzala princip převoditelnosti rubopisem; stala se cenným obchodovatelným papírem a banka mohla být zajištěna i proti přepravním, válečným a dalším rizikům.

3. Dokumentární akreditiv - definice

Dokumentární akreditiv je dokumentárním platebním a zajišťovacím instrumentem vystaveným na základě žádosti odběratele, tj. příkazce. Je peněžním závazkem banky zaplatit vývozci (beneficientovi) v akreditivu sjednanou částku za předpokladu, že budou beneficentem splněny podmínky, resp. předloženy dokumenty stanovené v akreditivu.

Zvyklosti a pravidla (stanoveny dle *Jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy*) definují dokumentární akreditiv jako **jakékoliv ujednání, jakkoliv pojmenované** nebo popsané, kterým banka, jednající na žádost a podle instrukcí příkazce (žadatele o akreditiv):

- a) **má provést platbu třetí straně (beneficientovi)**, nebo **má akceptovat a zaplatit směnky** vystavené beneficentem, nebo
- b) **zmocní jinou banku**, aby provedla takovou platbu, nebo aby akceptovala a zaplatila takové směnky, nebo
- c) **zmocnila jinou banku negociovat** proti předepsanému dokumentu za předpokladu, že podmínky akreditivu jsou splněny

Z výše uvedeného vyplývá:

- Vždy se jedná o **závazek banky** (v písemné nebo jiné – elektronické formě)
- Vždy se jedná o **závazek poskytnout určité peněžní plnění** (formou okamžité výplaty, odložené výplaty, akceptace a zaplacení či negociace směnky)
- Banka má závazek poskytnout plnění podle akreditivu **pouze proti předložení akreditivu odpovídajících dokumentů**
- Musejí být **splněny všechny další podmínky akreditivu** (dokumenty musejí být předloženy včas, na správném místě)
- Jedná se o **závazek dokumentární povahy** – banky se zabývají pouze předloženými dokumenty, a nikoli zbožím, obchodními či jinými kontrakty
- **Nezáleží na tom, jak je tento bankovní instrument pojmenován**, zda jako akreditiv, dokumentární akreditiv, nebo jinak, ale pouze na znění akreditivu samotného

Jedná se tedy o abstraktní závazek banky k beneficentovi (exportérovi), který je podmíněn splněním podmínek akreditivu. Tento závazek banky je primární, není tedy závislý na žádném jiném závazku, ujednání či smlouvě, ať už mezi obchodními stranami, nebo mezi dalšími subjekty.

4. Otevření dokumentárního akreditivu bankou.

O otevření akreditivu žádá příkazce, tj. dovozce, zasláním příkazu k otevření akreditivu bance. Banka zváží podstupované riziko a na jeho základě se rozhodne o otevření (příp. neotevření) akreditivu a jeho typu. V souladu s mezinárodně platnými dokumenty jsou obsahem příkazu k otevření akreditivu následující údaje:

- jméno, adresa a právoplatný podpis příkazce dle podpisového vzoru
- jméno a adresa beneficianta
- číslo účtu, k jehož tíži má být akreditiv otevřen (banka si zpravidla před otevřením akreditivu ověřuje krytí na uvedeném účtu)
- částka akreditivu
- platební podmínka (výplata a vista, akcept směnky bankou, apod.)
- jednoznačné označení druhu akreditivu (krytý, nekrytý, odvolatelný, neodvolatelný)
- způsob doručení akreditivu
- doložka o tom, kdy a kde je dokumentární akreditiv platný, tj. do kdy a na jakém místě je beneficiant povinen prezentovat předepsané dokumenty
- předepsané dokumenty
- dodací parita, tzn. které poplatky jsou zahrnuty v ceně
- popis zboží, jeho množství a cena, nedoporučuje se příliš podrobný popis
- pojistná hodnota zboží
- nejpozdější termín odeslání zboží
- zda je zakázána částečná dodávka
- pokyny bance, jak naložit s přijatými dokumenty
- místo odeslání zboží a místo jeho určení
- kdo a jakým způsobem hradí akreditivní výlohy

5. Odeslání zboží a čerpání akreditivu.

Jakmile vývozce odešle zboží, připraví předepsané dokumenty a odešle je k posouzení bance, která otevřela akreditiv. Banka zkontroluje formální náležitosti dokumentů, jejich úplnost dle podmínek v akreditivu. Jsou-li dokumenty v souladu s akreditivními podmínkami, dojde ze strany banky k plnění (potvrzení akreditivu, zaplacení dle podmínek akreditivu). Pokud předložené dokumenty vykazují závady, vrací je banka beneficiantovi a požaduje odstranění závad. Při odstraňování závad v dokumentech musí beneficiant stihnout lhůtu pro

platnost akreditivu. Pokud je zřejmé, že lhůta nebude beneficentem dodržena, hledá se alternativní řešení, v nejhorším případě se stává akreditiv neplatným.

6. Druhy dokumentárních akreditivů

V bankovní praxi se postupně vyvinula řada rozdílných typů dokumentárních akreditivů. Lze je kategorizovat podle několika kritérií, a to podle postavení bank v akreditivním obchodu, podle míry závaznosti vystavující banky či podle finančního krytí akreditivu.

Podle postavení bank v obchodě rozlišujeme **avizovaný a potvrzený dokumentární akreditiv**. Avizovaný dokumentární akreditiv se vyskytuje v případě účasti dvou (příp. i více) bank v obchodu. Kromě vystavující banky zde existuje avizující banka. Tato banka nevstupuje do žádného závazku vůči beneficentovi. Má spíše funkci poradní, oznamuje podmínky akreditivu, konzultuje případné nejasnosti a zprostředkovává realizaci akreditivu. Potvrzený dokumentární akreditiv. Na základě žádosti beneficenta může banka beneficenta potvrdit akreditiv. Tím přebírá akreditivní závazek vystavující banky v plném rozsahu. Potvrzený akreditiv snižuje riziko nezaplacení dodávky.

Podle charakteru závazku vystavující banky lze rozlišit **odvolatelný a neodvolatelný dokumentární akreditiv**. Odvolatelný dokumentární akreditiv umožňuje bance zrušit akreditiv či změnit jeho podmínky bez souhlasu beneficenta. Tento typ akreditivu není kvalitním platebním a zajišťovacím instrumentem, neboť nesnižuje riziko beneficenta. Neodvolatelný dokumentární akreditiv nemůže být změněn či zrušen bez souhlasu všech zúčastněných stran. Zvyšuje jistotu beneficenta za zaplacení dodávky. V bankovní praxi je převládajícím typem akreditivu.

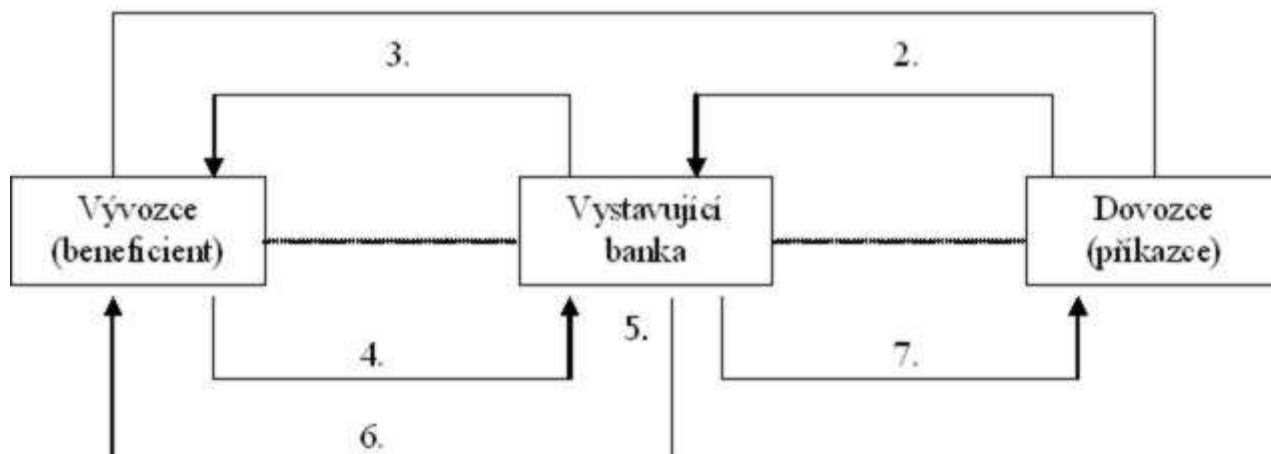
Podle finančního krytí může být akreditiv otevřen jako **krytý a nekrytý dokumentární akreditiv**. Krytý dokumentární akreditiv znamená, že současně s otevřením akreditivu vystavující bankou jsou finanční prostředky z účtu příkazce převedeny na účet banky, příp. bankou blokovány na účtu příkazce. Nekrytý dokumentární akreditiv nevyžaduje převod finančních prostředků na účet banky či krytí akreditivu blokací prostředků na účtu příkazce současně s otevřením akreditivu. K zatížení účtu příkazce dochází až po předložení dokumentů beneficentem a úhradě vystavující banky. Kromě uvedených používá bankovní praxe další typy dokumentárních akreditivů jako **stand-by akreditiv, převoditelný akreditiv,**

revolvingový akreditiv. Využití jednotlivých druhů akreditivů je dáno konkrétními podmínkami obchodní transakce.

Dokumentární akreditiv je využíván především v oblasti zahraničního obchodu. Výhodou pro beneficianta je zvýšení jistoty zaplacení při splnění akreditivních podmínek. Takto zajištěnou pohledávku může beneficiant kdykoliv odprodat a získat potřebnou likviditu, či uhradit tak svůj závazek. Výhodou příkazce je naopak skutečnost, že dokumentární akreditiv vytváří značný tlak na prodávajícího k realizaci dodávky v předepsaných lhůtách a za předem daných podmínek.

Průběh dokumentárního akreditivu v případě jedné zúčastněné banky

1.

1. Uzavření kontraktu a stanovení akreditivních podmínek
2. Příkaz k otevření akreditivu
3. Oznámení o otevření akreditivu vývozci
4. Dodávka zboží vývozcem a předložení požadovaných dokumentů bance
5. Kontrola správnosti a úplnosti dokumentů podle podmínek dokumentárního akreditivu
6. Platba na účet beneficianta dle podmínek dokumentárního akreditivu
7. Odeslání dokumentů dovozci a zúčtování k tíži účtu dovozce

7. Závěr

Dokumentární akreditiv, přestože patří mezi vůbec nejstarší bankovní platební instrumenty, hraje v obchodním světě stále nezastupitelnou roli. Přestože jeho význam s vývojem nových produktů, jako například factoringu či úvěrového pojištění, poněkud poklesl, v určitých teritoriích je stále dominantním způsobem placení za koupi zboží v zahraničním obchodu.

Jedná se například o obchod se zeměmi střední a jihovýchodní Asie (Vietnam, Indie, Pakistán, Bangladéš, Čína, Tchaj-wan, Jižní Korea), dále pak se zeměmi Středního a Blízkého východu a Latinské Ameriky.

Hlavním důvodem, proč firmy přecházejí na jiné platební podmínky, je podle názoru ekonomů značná pracnost a náklady spojené s akreditivními operacemi. Náklady jsou ve velké míře spojené i s častými nesrovnalostmi v předkládaných dokumentech, nutností odstranit je či požadovat přijetí dokumentů i s nesrovnalostmi, což způsobuje velké časové zdržení a podobně. Bankovní komise ICC se snaží mezinárodní bankovní praxi dále standardizovat a tak napomoci odstraňovat obtíže, kterým čelí jak beneficianti akreditivů a příkazci, tak i banky. Je nepochybné, že další vývoj půjde i cestou elektronizace dokumentů. Bankovní komise vytvořila dodatek eUCP pro elektronickou prezentaci dokumentů předkládaných v rámci dokumentárních akreditivů, aby tomuto rozvoji napomohla. Dokumentární akreditiv je nepochybně instrument stále živý, který se dále dynamicky rozvíjí, aby odpovídal novým potřebám svých uživatelů i v podmínkách současného technologického rozvoje a postupující globalizace mezinárodních trhů.

8. Seznam použité literatury

Pavel Andrlé: Dokumentární akreditiv v praxi, Grada Publishing , spol s r.o., Praha 2001

Karel Marek: Obchodněprávní smlouvy, Masarykova univerzita v Brně 2004

Časopis Bankovníctví, měsíčník Hospodářských novin, ročník 2003/5, 2002/5, 2005/4

Internetový portál Národního výboru ICC ČR www.icc-cr.cz